

THE FUTURE PRESCHOOL INSTITUTIONS EDUCATORS'
SOFT SKILLS DEVELOPMENT IN THE PROCESS
OF THE PROFESSIONAL TRAINING

РОЗВИТОК «М'ЯКИХ НАВИЧОК»
У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

The purpose of the article is to reveal the role and significance of the future preschool institutions educators' «soft skills» formation in the process of the professional training in the system of higher education.

Methodology. The general scientific methods such as: analysis, synthesis – for revealing the theoretical principles of the research, processing the content of pedagogical sources; generalization and systematization – for substantiating the results of the study have been used in the process of the research.

Scientific novelty. The scientific novelty is to highlight the problem of the future preschool institutions educators' «soft skills» formation during the professional training in the educational process of the higher educational institutions.

Conclusions. In the context of educational transformations, new requirements for the future preschool institutions educators' level of knowledge are set, the career opportunities are diversified, and the need for perfect mastery of «soft skills» is growing. The development and obtaining «soft skills» for the applicants of the 012 Preschool education specialty is an objective requirement of the modern labor market. Therefore, in the process of the future preschool institutions educators' training it is necessary to respond to the challenges of the time, in particular to provide for the formation of «soft skills» for carrying out effective professional activities.

Keywords: preschool institutions educators' professional training, «soft skills», higher educational institution.

Мета статті – розкрити роль та значення формування «soft skills» у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки в системі вищої освіти.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи такі, як: аналіз, синтез – для розкриття теоретичних засад дослідження, опрацювання змісту педагогічних джерел; узагальнення та систематизації – для обґрунтування результатів дослідження.

Наукова новизна полягає у висвітленні питання формування «soft skills» у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час професійної підготовки в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Висновки. У контексті освітніх трансформацій до майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти висувуються нові вимоги щодо рівня знань, диверсифікуються кар'єрні можливості, зростає потреба в досконалому володінні «м'якими» навичками. Розвиток та напрацювання «soft skills» для здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта – об'єктивна вимога сучасного ринку праці. Відтак у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти варто реагувати на виклики часу, зокрема передбачати формування «soft skills» задля здійснення ефективної професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка вихователів закладів дошкільної освіти, «soft skills» (м'які навички), заклад вищої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. У сучасних умовах реформування соціальної, політичної та економічної сфер суспільного життя пріоритетними напрямками розвитку системи вищої освіти є її модернізація і практична спрямованість, що супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії та практиці. Інтегрування України в європейський та світовий освітній простір зумовлюють потребу вдосконалення підготовки фахівців, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії (Кошель, 2021, с. 69).

Майбутні вихователі закладів дошкільної освіти мають володіти не лише вузько професійними навичками («hard skills»), але й навичками «soft skills», які забезпечують: ефективність роботи в команді, налагоджування комунікацій, здатність ухвалювати рішення в різних ситуаціях, вирішувати конфлікти, самоактуалізуватися, виявляти конкурентноспроможність, саморозвиток тощо. Відтак важлива увага у процесі професійної підготовки цих фахівців має бути звернута на формування у них м'яких навичок («soft skills»).

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Дослідження питання розвитку «soft skills» – групи навичок, що дозволяють людині бути успішною незалежно від специфіки основної діяльності і забезпечують професійну мобільність (включають уміння переконувати інших, презентувати себе і свої ідеї, працювати в команді, брати на себе відповідальність, бути гнучкою тощо) досліджували Ф. Ахмед (F. Ahmed), О. Воєділова, Н. Длугунович, Л. Іванова, Л. Капретз (L. Capretz), К. Коваль, Ц. Скаффіді (C. Scaffidi), О. Скорнякова, А. Тютюнник, В. Шипілов, Б. Шульц (B. Schulz) та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у розкритті ролі та значення формування «soft skills» у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки в системі вищої освіти.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи такі, як: аналіз, синтез – для розкриття теоретичних засад дослідження, опрацювання змісту педагогічних джерел; узагальнення та систематизації – для обґрунтування результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Глобалізаційні процеси в сучасному світі зумовлюють інтеграцію національної освіти у світовий освітній простір. У результаті відбувається розвиток нових тенденцій в освіті, створення сучасних освітніх технологій пошуку альтернативних форм освіти, інноваційної стратегії навчання й виховання у соціокультурному, індивідуальному та творчому контексті. Поступово відбуваються фундаментальні зміни пріоритетних напрямів освіти, їх трансформація до антропоцентричної, гуманістичної моделі, що інтегрується в нову освітню парадигму на основі екстенсифікації інноваційних методів навчання, оновлення форм та методів керування освітніми процесами (Кошель, Кошель, & Міненко, 2021, с. 195).

Існуюча довгі роки парадигма освіти «ЗУН» (знання, уміння, навички) включає в себе визначення номенклатури, ієрархії знань, умінь і навичок, методик їхнього формування, контролю й оцінювання. Ця парадигма дотепер визнається традиційною в результаті стандартизації освіти значною частиною педагогічного співтовариства.

У новітній освітній парадигмі мають, перш за все, домінувати антрополого-гуманістичний принцип, ідеї цінності індивідуума й загальнолюдських ціннісних імперативів. Для того щоб національна освіта могла інтегруватися в глобальну освіту, необхідно опікуватися не тільки поліпшенням матеріального стану, забезпеченням життя на потрібному рівні, але й духовним розвитком людини, завданням формування ціннісного світу особистості, синектикою емоцій, почуттів і мислення (Коваль, 2015, с. 162).

Перехід розвинутих країн до суспільства постіндустріального типу зумовив низку нововведень у системі освіти, а вимоги до набутих у закладах вищої освіти знань, умінь і навичок суттєво модифікувалися. Навички користування комп'ютерними технологіями та обладнанням, а також знання іноземних мов поступово трансформуються в розряд традиційних. Вирішальними стають:

- фахові навички;
- навички самоосвіти протягом усього життя;
- системність і стратегічність мислення в умовах широкого розповсюдження глобалізаційних процесів, уміння працювати із зарубіжними партнерами на міжнародному рівні тощо.

Випускники закладів вищої освіти не завжди відповідають зазначеним тенденціям, перш за все, через стан сучасного суспільства, який ще досить далекий від показників постіндустріального, та через відносно короткий термін фундаментальних реформ вітчизняної системи освіти.

Одним із стримувальних факторів на шляху формування нової освітньої ідеї стає значна частина самих здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, яким притаманні негативні особистісні якості, як-от: лінощі, небажання навчатися додатково/самостійно, натомість витрачається велика кількість вільного часу на розваги тощо.

З іншого боку, не можна не відмітити досить високий рівень розуміння майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти тих якостей, якими належить оволодіти під час навчання у закладах вищої освіти (Кошель, Кошель, & Міненко, 2021, с. 196). Проте у більшості закладів вищої освіти оновлення та приведення у відповідність теоретичної підготовки та матеріально-технічної бази до сучасних вимог ринку праці відбувається не достатньо активно з низки об'єктивних та суб'єктивних причин.

Можемо з упевненістю констатувати, що педагогічні заклади вищої освіти переважно спрямовані на «озброєння» випускників теоретичними знаннями та на формування навичок, безпосередньо пов'язаних із професійною сферою, тобто на «hard skills». Так, згідно зі Стандартом вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019) у здобувачів мають бути сформовані такі компетентності, як: здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага); здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності; здатність до організації та керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку; здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості; здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх

можливостей; здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів); здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі; здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку та ін. (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, 2019).

Натомість формування комунікативних умінь, відповідальності, ініціативності, творчості; навичок командної роботи, управління проектами, взаємодії з учасниками освітнього процесу, тобто «soft skills» у стандарті не передбачено або лише частково в контексті оволодіння «hard skills». Тому вихователю закладу дошкільної освіти доводиться формувати їх постфактум, хоча навички «soft skills» не менш важливі (а часом і більш значущі) для ефективної професійної діяльності (Кошель, Кошель, & Міненко, 2021, с. 194–198).

К. Коваль зазначає, що «м'які» навички часто називають також універсальними або функціональними компетенціями, а факт володіння ними – функціональною грамотністю. ЮНЕСКО та Європейська комісія навіть встановили мінімальний рівень такої грамотності, необхідний кожному європейцю для того, щоб бути повноцінним членом суспільства й не бути «соціальним інвалідом», не кажучи вже про професійну самореалізацію (Коваль, 2015, с. 163).

Аналіз зустрічей зі стейкхолдерами в контексті удосконалення освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти засвідчив зацікавленість роботодавців до формування «soft skills» у випускників спеціальності 012 Дошкільна освіта. Більшість із них вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння. Професійні вміння та навички можуть втрачати свою актуальність, а «soft skills» є актуальними завжди.

В Україні поняття «soft skills» є відносно новим та недослідженим. Хоча, реагуючи на запити ринку праці, різні тренінгові агенції пропонують різноманітні програми, спрямовані на розвиток «soft skills» (Кошель, Кошель, & Міненко, 2021, с. 197). Серед українських дослідників також обговорюється питання формування «soft

skills у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. На наш погляд, їх умовно можна поділити на чотири групи:

1) особиста ефективність: уміння ставити та досягати поставлені цілі; управління часом; стресостійкість; почуття відповідальності; креативність; аналітичне мислення; проведення презентацій;

2) управлінські навички: уміння згуртувати групу; уміння сформувати команду; уміння сформувати систему комунікацій в команді; уміння мотивувати учасників команди; розвиток лідерських якостей; формальне та неформальне керівництво;

3) комунікативні навички: уміння працювати в групі; уміння здійснювати ефективну комунікацію; міжособистісне спілкування; розв'язання конфліктних ситуацій;

4) стратегічні навички: стратегічне планування; вирішення стратегічних завдань; уміння делегувати повноваження (Кошель, Кошель, & Міненко, 2021, с. 197).

У контексті вивчення дисципліни «Педагогічна творчість» у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта передбачено формування таких «soft skills», а саме:

1. Особистісні професійні здібності – забезпечують особистісне зростання та ефективність трудової діяльності; до них відносимо самоусвідомлення і самоконтроль, емпатію, критичне мислення, самостійність в ухваленні рішень, навички тайм-менеджменту, особистісний розвиток, мотивацію, відповідальність, гнучкість, професіоналізм, позитивний настрій, готовність до компромісу тощо.

2. Міжособистісні професійні здібності – це група «м'яких» навичок, що характеризує відносини людини з іншими людьми під час ведення професійної діяльності (комунікабельність, навички взаємодії зі співрозмовниками, здатність долати труднощі в спілкуванні, лідерські якості, здатність працювати в команді, здатність переко-

нувати, вміння вести переговори тощо) (Кошель, 2021, с. 72).

Реалізація окреслених навичок відбувається за допомогою застосування інтерактивних методів навчання, одним з яких є дискусія-обмін думками – особливий варіант організації обговорення проблеми, під час якого відбувається спочатку обмін думками у групі, а потім представник від кожної команди здобувачів бере участь у публічній дискусії. Цей різновид дискусії посилює активність усіх учасників освітнього процесу і формує навички роботи в команді, спільного прийняття рішень і делегування повноважень.

Отже, одним із важливих аспектів професійної підготовки в закладах вищої освіти є формування «м'яких» навичок, що дозволяє підготувати майбутніх фахівців до роботи в контексті міжособистісної взаємодії та здійснення ефективної професійної діяльності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У контексті освітніх трансформацій до майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти висуваються нові вимоги щодо рівня знань, диверсифікуються кар'єрні можливості, зростає потреба в досконалому володінні «м'якими» навичками. Розвиток та напрацювання «soft skills» для здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта – об'єктивна вимога сучасного ринку праці. Відтак у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти варто реагувати на виклики часу, зокрема передбачати формування «soft skills» задля здійснення ефективної професійної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними напрямками дослідження можуть стати питання, пов'язані з аналізом змісту, форм, методів та технологій розвитку «hard skills», «soft skills», «digital skills» та «life skills» у процесі підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до професійної діяльності в умовах закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

- Коваль, К. О. (2015). Розвиток «Soft Skills» у студентів один з важливих чинників працевлаштування. Відновлено з <https://visnyk.vntu.edu.ua/in-dex.php/vis-nyk/article/view/827>.
- Кошель, А. П. (2021). Формування «soft skills» у майбутніх вихователів як фундаментальний компонент успішної професійної діяльності в закладах дошкільної освіти. *Pedagogy and psychology: productive interaction in the educational process* (pp. 69-73). Ryga: Baltija Publishing.

Кошель, А. П., Кошель, В. М., & Міненок А. О. (2021). Розвиток «soft skills» у майбутніх вихователів ЗДО як необхідний компонент конкурентоспроможності на ринку праці. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, 12 (168), 194-198.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. (2019). Відновлено з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodich-na-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.

References

Koval, K. O. (2015). Rozvytok «Soft Skills» u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [The development of the students' «soft skills» is one of the important factors of employment]. Retrieved from <http://vis-nyk.vntu.edu.ua/index.php/vis-nyk/article/view/827>.

Koshel, A. P. (2021). Formuvannya «soft skills» u maybutnih vihovateliv yak fundamentalniy komponent uspishnoi profesiinoi diyalnosti v zakladah doshkilnoi osvity [The future educators' «soft skills» formation as a fundamental component of successful professional work in preschool educational institutions]. *Pedagogy and psychology: productive interaction in the educational process* (pp. 69-73). Ryga: Baltija Publishing.

Koshel, A. P., Koshel, V. M., & Minenok A. O. (2021). Rozvytok «soft skills» u maibutnikh vykhovateliv ZDO yak neobkhidnyi komponent konkurentospromozhnosti na rynku pratsi [The development of the future preschool educators' «soft skills» as a necessary component of the competitiveness in the labor market]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka» – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*, 12 (168), 194-198.

Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 012 «Doshkilna osvita» haluzi znan 01 «Osvita/Pedahohika» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of higher education on the 012 «Preschool education» specialty in the field of 01 «Education / Pedagogy» knowledge for the first (bachelor's) level of higher education]. (2019). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodich-na-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.

Стаття надійшла до редакції 09.06.2021

Koshel A.

ORCID 0000-0001-9343-7807

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.),
Associate Professor at the
Department of Preschool and Primary Education,
T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: anna6996@ukr.net

Кошель А.

ORCID 0000-0001-9343-7807

Кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри
дошкільної та початкової освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)
E-mail: anna6996@ukr.net

Koshel V.

ORCID 0000-0001-7547-2879

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.),
Senior Lecturer at the Department
of Preschool and Primary Education,
T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: 0666078677@ukr.net

Кошель В.

ORCID 0000-0001-7547-2879

Кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
дошкільної та початкової освіти,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)
E-mail: 0666078677@ukr.net